

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2025.17.68-88>

УДК: 327.2 (355)

© Андрій Бузаров¹

РОСІЙСЬКА АГРЕСІЯ ПРОТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ КИТАЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОГО ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПРОТИСТОЯННЯ

68 — Дослідження аналізує трансформацію російської агресії проти України з регіонального конфлікту у глобалізоване геополітичне протистояння між авторитарною коаліцією (РФ, КНР, Іран) та західними демократіями (НАТО, США). Мета роботи – комплексний аналіз динаміки американсько-китайських відносин та їхнього впливу на перебіг війни, зокрема на формування біполярної системи. Виявлено, що зближення РФ і КНР з 2013 року було альянсом балансування проти США. Повномасштабне вторгнення у 2022 році стало каталізатором загострення Китайсько-американського протистояння, що проявилось у створенні формату «Рамштайн» (з участю АТР) та розширенні BRICS+. Робота доводить, що війна в Україні є частиною ширшої боротьби за світовий порядок і прискорює формування нової структури міжнародної безпеки.

Ключові слова: російська агресія, китайсько-американське протистояння, геополітика, баланс сил, біполярна система, наступальний реалізм, співпраця РФ-КНР, формат «Рамштайн», міжнародні санкції, Азійсько-Тихоокеанський регіон.

Russian aggression against Ukraine in the context of the Sino-American geopolitical confrontation

The study examines the transformation of Russia's aggression against Ukraine from a regional conflict into a globalized geopolitical confrontation, pitting an authoritarian coalition (RF, China, Iran) against Western democracies (NATO, US). The research goal is a comprehensive analysis of the US-China relationship dynamics and its influence on the war's trajec-

---

¹ Кандидат філософських наук, докторант Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, E-mail: buzarov.andrey@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0009-5085-8340>.

tory, particularly regarding the formation of a bipolar system. The paper highlights that the RF-PRC rapprochement, solidified by 2013, functioned as a balancing alliance against the US, marked by China's «One Belt, One Road» (OBOR) expansion and Russia's «Turn to the East» following 2014 sanctions. US policy shifted under the Trump administration, formally designating both nations as «revisionist states» and escalating tensions via a trade war, consistent with offensive realism principles aimed at containing China's rise. The 2022 full-scale invasion accelerated the geopolitical realignment. The global response, led by the US, established the Ramstein format, which rapidly expanded to include Asia-Pacific Region partners (Australia, Japan, S. Korea), underscoring the conflict's global nature. Simultaneously, China reinforced its counter-Western influence through BRICS+ expansion and heightened tensions over Taiwan. The research concludes that the war in Ukraine acts as a catalyst, rapidly defining the new structure of international security – a rigid bipolar system where the US-China rivalry determines the global order. The study provides a critical framework for understanding how the local aggression is inextricably linked to the broader, systemic struggle for world dominance.

69

Keywords: Russian Aggression, Sino-American Confrontation, Geopolitics, Balance of Power, Bipolar System, Offensive Realism, Russia-China Cooperation, Ramstein Format, International Sanctions, Asia-Pacific Region.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Війна РФ проти України, розпочата у 2014 році, пройшла трансформацію від регіонального конфлікту до глобалізованого геополітичного протистояння. Це вже не лише агресія однієї держави проти іншої, а масштабний міжнародний процес, у якому беруть участь численні зовнішні актори. Участь Білорусі на боці РФ, військово-технічна допомога з боку Ірану, підтримка КНДР, а також економічна співпраця Китаю з РФ свідчать про формування коаліції авторитарних держав. Водночас безпрецедентна мобілізація західних демократій – насамперед євроатлантичної спільноти, у тому числі країн НАТО, учасників формату «Рамштайн», США та Великої Британії – демонструє рішучість підтримувати Україну у протидії авторитарним політичним системам.

Комплексне наукове осмислення цих процесів має важливе значення як для міжнародної спільноти, так і для академічного середовища, оскільки воно дає змогу краще зрозуміти структуру цього між-

народного конфлікту та багатомірність викликів для майбутньої архітектури євроатлантичної безпеки.

Мета дослідження. Метою дослідження є комплексний аналіз динаміки американо-китайських відносин в умовах російської агресії проти України. Дослідження спрямоване на виявлення взаємозв'язків між геополітичним протистоянням США та КНР та його впливом на перебіг російсько-української війни, з урахуванням динаміки зміни балансу сил у світі.

Завдання дослідження. 1) Провести ретроспективний аналіз геополітичного протистояння США та КНР на фоні довгострокової російської агресії проти України. 2) Виявити закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між загостренням геополітичної ситуації та його впливом на підтримку України.

Аналіз останніх досліджень. Серед факторів, що впливають на масштаби та сталість євроатлантичної підтримки України, особливу увагу дослідників привертає діяльність окремих євразійських авторитарних держав. Передусім йдеться про китайсько-американське глобальне протистояння. Не менш важливим є вплив таких держав, як Північна Корея та Іран, які надають РФ.

Наприклад, питання торгівельної війни між США та Китаєм, її масштаби та наслідки для світової економіки були ґрунтовно проаналізовані у науковій праці Савченко, М. В., Цибуляк, Д. С., & Шемчук, А. В. (Савченко, 2023). Політичні аспекти відносин США та Китаю у ретроспективній площині були досліджені Симоновим М. А. (Симонов, 2024). Серед західних наукових статей варто відзначити дослідження С. Кеннеді, де актуалізовані різні аспекти конфлікту між США та Китаєм (Кеннеді, 2024).

Фактор КНДР у російсько-українській війні та ситуація на Кореєському півострові досліджувались М. Затоковенко (Затоковенко, 2025), І. Дудко та І. Погореловой (Погорелова, 2023). Британські дослідники Chatham House у своєму звіті (2024) підкреслили, що партнерство Росії та КНДР, зокрема постачання озброєнь та військової техніки, є важливим чинником ескалації війни проти України та має суттєвий вплив на євроатлантичну безпекову архітектуру (Четтем Хаус, Корея, 2024).

Російсько-іранські відносини в контексті агресії проти України, їх стратегічне партнерство, а також роль Ірану як постачальника військової техніки, включно з безпілотниками Shahed для РФ аналізува-

лись в працях «European Council on Foreign Relations» (ECFR, 2023), НІСД (НІСД, Іран, 2022) та CNA Corporation (CNA, Іран, 2025).

Методологія дослідження. У дослідженні застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, що забезпечують системний підхід до аналізу геополітичних факторів глобальної підтримки України в умовах російської агресії. Серед загальнонаукових методів використано аналіз, синтез, узагальнення, індукцію та дедукцію, які дозволили структурувати матеріал та сформувавши логічну аргументацію. Серед спеціальних методів застосовано метод кейс-стаді для вивчення окремих міжнародних конфліктів і політичних процесів, які вплинули на формування глобальної коаліції підтримки України; контент-аналіз офіційних документів, заяв і стратегій міжнародних організацій; а також історико-порівняльний метод для аналізу еволюції відносин між ключовими акторами міжнародної системи з 2014 року до сьогодні.

Теоретичною основою дослідження є праці представників класичного реалізму та неореалізму, які заклали фундаментальне розуміння балансу сил і поведінки держав у міжнародній системі. Ганс Моргентау у своїй класичній праці «Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace» (1948) сформулював концепцію держави як раціонального актора, що прагне влади та безпеки, а баланс сил розглядав як основний механізм збереження стабільності. Кеннет Уолтц у «Theory of International Politics» (1979) розвинув структурний реалізм, визначаючи анархічну структуру міжнародної системи й розподіл потужностей між державами як ключовий фактор їхньої поведінки. Джон Міршаймер у «The Tragedy of Great Power Politics» (2001) представив офензивний реалізм, де великі держави постійно змагаються за регіональне домінування, що є релевантним для аналізу конкуренції США та Китаю в контексті українського питання. Сукупність цих підходів створює методологічну рамку, яка дозволяє дослідити геополітичні фактори та баланс сил у сучасній міжнародній системі.

Виклад основного матеріалу. З 2014 року, з початком російської агресії проти України, загальна геополітична ситуація у світі поступово погіршувалася. Історичні процеси та політичні рішення, ухвалені урядами РФ, Китаю та США, сприяли зростанню міжнародної напруженості, а в окремих регіонах це призвело до прямих збройних зіткнень. Аналіз загальної геополітичної динаміки, виходячи з логі-

ки протистояння у процесі транзиту від постбіполярної до очевидно нової біполярної системи, доцільно розпочати з оцінки американсько-китайських перед подіями 2014 року.

Історичні та політичні передумови американо-китайського геополітичного протистояння. Важливо підкреслити, що китайсько-американське геополітичне протистояння не виникло спонтанно чи випадково. Протягом багатьох років провідні американські аналітики, науковці та політичні діячі відкрито прогнозували й попереджали про неминуче загострення відносин між двома провідними центрами сили. Відзначимо лише деякі із них.

Відомий американський дипломат та експерт Майкл МакФол у своїй книзі «From Cold War to Hot Peace: An American Ambassador to Putin's Russia» (Макфол, 2018) надає ретроспективний опис експертної зустрічі (Буш, 2001) у травні 2001 року із президентом США Дж. Бушем, коли обговорення геополітичної динаміки охопило теми РФ та Китаю. За його спогадами, президент погодився з його оцінкою ситуації щодо авторитарних тенденцій в керівництві РФ, але щодо Китаю зазначив, що американцям потрібна РФ оскільки у майбутньому вони всі будуть мати справу із піднесенням Китаю.

Відомий британсько-американський історик Ніл Фергюсон ще у 2008 році у своїй праці «The Ascent of Money» застерігав про ризики геополітичних потрясінь, які можуть поставити під сумнів сучасну модель глобалізації. Зокрема, він наголошував: «Що може поставити хрест на сьогоднішній глобалізації, як це сталося з її попередницею у 1914 році? Очевидна відповідь – погіршення політичних відносин між Вашингтоном і Пекіном, спричинене торгівельним спором, пов'язаним з Тайванем, Тибетом чи ще чимось (Фергюсон, 2008).

Як показав подальший розвиток політичних подій обидва вчених були праві. Так, справжні суттєві зміни у зовнішній політиці Китаю розпочалися з приходом до влади у 2012 році Сі Цзіньпіна. Його обрання на посаду генерального секретаря Комуністичної партії Китаю ознаменувало перехід від політики «приховання сили» та багатостороннього співробітництва до більш активної й амбітної міжнародної стратегії. Перший закордонний візит Сі Цзіньпіна після його обрання генеральним секретарем і президентом КНР у березні 2013 року він здійснив до Москви в рамках державного візиту. Як зазначав аналітичний центр Carnegie Endowment, цей жест був не випадковим: «Москва стала першим зовнішнім партнером нового китайського

лідера через суттєвий символізм для китайсько-російських відносин та геополітичного альянсу «антизахідного» блоку. Розвиток цієї стратегічної кооперації з росією викликав тривогу в США, оскільки стало очевидним, що Китай і росія посилюють спільний фронт, що підриває західну нормативну модель світового порядку» (Пааль, Тренин, 2013). У вересні 2013 року Сі Цзіньпін, виступаючи в Університеті Назарбаєва в Астані, презентував новий план «Шовкового шляху» та своє бачення оновленої економічної політики Китаю в Центральній Азії. Ця ініціатива не лише стала початком реалізації стратегії «One Belt, One Road», а й чітко окреслила сфери національних інтересів КНР на пострадянському просторі – розвиток відносин із країнами Центральної Азії та стратегічне партнерство з Росією (Карнегі фонд, 2013).

Згідно з теоретичною моделлю балансу сил Ганса Моргентау (Politics Among Nations, 1948), зближення росії та Китаю у 2013 році після приходу до влади Сі Цзіньпіна можна інтерпретувати як класичний приклад альянсу балансування. У цей період обидві держави, керуючись національними інтересами, прагнули врівноважити вплив США та євроатлантичного блоку. Для росії партнерство з Китаєм слугувало компенсатором економічного та політичного тиску Заходу, тоді як для КНР союз із Москвою створював стратегічний тил перед загостренням конкуренції зі Сполученими Штатами.

Політичний процес зближення Росії та Китаю у 2013 році став можливим у тому числі через провал іншої зовнішньої стратегії – так званої політики «перезавантаження» (reset) (The White House, 2010), започаткованої адміністрацією США наприкінці 2000-х років. Суть цієї політики полягала в пошуку точок дотику з путінською Росією. Однак, за думкою провідних західних експертів, «Reset» завершився крахом через авторитарну позицію путіна, який не мав наміру вступати в справжню співпрацю з США, а використав ситуацію для власної маніпуляції та просування національних інтересів РФ. Як зазначили експерти, ця політика зазнала невдачі з кількох причин: 1) Різниця національних інтересів: Сподівання США щодо співпраці не врахували стратегічно відмінних інтересів Москва та Вашингтона; Вплив третіх акторів: партнерства з іншими державами (зокрема Китай та регіональні актори) ускладнили двосторонні відносини; 3) Внутрішньополітичні чинники: Реалізацію reset підірвали внутрішні ризики – як у США, так і в росії (Deyermond, 2013).

Китайсько-американські відносини та початок російсько-української війни. У вказаних вище геополітичних умовах, що склалися у світі наприкінці 2013 – на початку 2014 року, РФ здійснила безпрецедентний крок у новітній історії після Другої світової війни – анексію частини території іншої суверенної держави – Криму. Паралельно Кремль організував війну на сході України, що призвело до окупації частини Донецької та Луганської областей. Російська Федерація, як постійний член Ради Безпеки ООН, своїми діями розпочала процес руйнування чинного балансу сил та провокації анархії в міжнародній системі.

74

РФ протягом року до підписання Мінських домовленостей активно застосовувала військовий тиск з метою захоплення та дестабілізації сходу України. Проте повної реалізації цих планів – анексії Донбасу та примусу української влади – Кремль не досяг. Значну роль у стримуванні агресії відіграла реакція західного світу: рішучі дипломатичні заяви, засудження у міжнародній площині та, найважливіше, запровадження масштабного пакета санкцій у 2014–2015 роках. Санкції США та ЄС – як секторні, так і персональні проти ключових російських осіб – стали одним із ключових факторів, який фактично змусив Кремль коригувати свою військову стратегію. За оцінками Міжнародного валютного фонду, обмеження у цьому періоді сприяли зниженню ВВП Росії приблизно на 1–1,5 % вже до кінця 2015 року та зумовили помітне скорочення рівня інвестицій і технологічного імпорту (МВФ, 2015). Дослідження П. Ратленда (Ратленд, 2014) також підкреслює, що санкції справили більший економічний ефект, ніж прогнозували в Кремлі, але були недостатньо ефективними щодо зміни зовнішньої політики Москви (Ратленд, 2015).

Паралельно із запровадженням жорсткої санкційної політики щодо Росії політичне керівництво РФ розпочало процес переорієнтації своєї економіки та зовнішньополітичних пріоритетів на євразійський напрям, насамперед на Китай. Такий «поворот на Схід» передбачав активізацію економічного співробітництва, зокрема в енергетичній сфері, та стратегічне поглиблення політичного партнерства, яке мало компенсувати обмеження, запроваджені західними країнами. З цього приводу відомий американський вчений Д. Єрґін зазначив: «Цифри особливо наочно ілюструють «поворот на Схід». Вони підтверджують будівництво нафтопроводу ВСТО (Східний Сибір – Тихий океан) протяжністю 2800 миль і вартістю 25 млрд

доларів. У 2018 році росія поставила в Азію 1,85 млн барелів нафти, дві третини з яких припали на Китай. У 2005 році до Китаю йшло лише 5% нафтового експорту Росії. Сьогодні цей показник становить майже 30%, і росія обійшла Саудівську Аравію, ставши найбільшим постачальником нафти до Китаю. Фінансову основу торгівлі забезпечено передоплатою у розмірі 80 млрд доларів, яку Китай виплатить «Роснафті» за постачання нафти протягом найближчих 25 років» (Єрґін, 2020, с.127).

Після лютого 2015 року РФ переорієнтувала свої експансіоністські прагнення на Близький Схід, зосередившись на військовій операції в Сирії. Водночас із геополітичної точки зору саме у 2015 році розпочався процес, який триває й досі – формування біполярної системи, в якій китайсько-американське протистояння виходить на перший план, передусім у площині боротьби за розподіл сфер впливу та домінування в глобальній економіці.

Варто нагадати, що у теорії міжнародних відносин Мортон Каплан, користуючись підходом політичного реалізму, у праці «System and Process in International Politics» (Каплан, 1957) запропонував шеститомну класифікацію типів міжнародних систем. Він виділив такі типи, як система балансу сил, гнучка і жорстка біполярність, універсальна, ієрархічна та система з одиничним правом вето. Ця класифікація дозволяє аналізувати сучасну еволюцію міжнародної архітектури та пояснює, як переходи від полюсів до інших систем впливають на поведінку держав і формування коаліцій. Слід зазначити, що згідно з концепцією Мортон Каплана, такий тип міжнародної системи, як баланс сил, передбачає існування щонайменше п'яти великих держав, які фактично відповідають п'яти постійним членам Ради Безпеки ООН і забезпечують стабільність міжнародного порядку. Якщо ж ця умова не виконується, то з високою ймовірністю система починає трансформуватися у біполярну модель. У контексті теорії міжнародних відносин слід згадати, що перехід від системи балансу сил до біполярної структури, де домінують лише дві провідні держави, може тривати роками. У процесі такого переходу виникає своєрідна анархія системи. Наприклад, К. Волтц наголошує, що анархія системи та структурний дисбаланс породжують конфлікти, особливо під час переходу до біполярної системи, коли конкуренція між двома центрами сили зростає (Волтц, 1979).

Зростання напруги у відносинах між США та КНР в контексті міжнародних політичних процесах 2015-2022 рр. Показово, що в умовах загострення міжнародної напруги та формування нового біполярного порядку з'являється книга Генрі Кіссінджера, одного з найвідоміших у світі фахівців з міжнародних відносин та безпеки, під назвою «Про Китай» (Кіссенджер, 2012). У цій праці подано глибокий аналіз історії Китаю, еволюції китайсько-американських відносин та їхньої динаміки в умовах глобальних політичних процесів. Окрему увагу Кіссінджер приділяє рекомендаціям для американських політиків, зокрема наголошує на необхідності дотримання принципів балансу сил у світовій політиці з метою уникнення небезпечної ескалації між провідними центрами сили. До речі, той самий Генрі Кіссінджер у 2019 році, відповідаючи на запитання відомого британського історика Ніла Фергюсона про те, чи перебуває світ уже в умовах нової холодної війни, зауважив, що повномасштабної холодної війни ще немає, але ми знаходимося «на підніжжі холодної війни» (Блумберг, 2019).

76

— У період між 2015 та 2022 роками варто відзначити низку важливих подій, що сприяли самоствердженню Китаю на міжнародній арені.

1. Офіційний візит Сі Цзіньпіна до Великої Британії (жовтень 2015). Китайський очільник зустрівся з королевою Єлизаветою II та прем'єр-міністром Девідом Камероном. Під час візиту були підписані угоди на десятки мільярдів фунтів, спрямовані на створення «золотої ери» китайсько-британської співпраці та активізацію ініціативи «One Belt, One Road» (Britain, Guardian, 2015).

2. Виступ Сі Цзіньпіна на Давосі (2017), де він критично оцінив сучасну глобалізацію, назвавши її «ящиком Пандори», і закликав адаптувати глобальні економічні правила під національні особливості, захищаючи при цьому роль Китаю як лідера міжнародної співпраці (Давос Сі, 2017).

3. Міжнародне розширення концепції «Один пояс, один шлях», яка перетворилась у глобальну стратегію зовнішньої політики Китаю з масштабними інвестиціями у країни Центральної Азії, Пакистан, Африку та Південну Америку. Вказана ініціатива відкрито сприймалась багатьма експертами як загроза інтересам США (Lindley, 2022).

4. Посилення стратегічної співпраці РФ та Китаю у рамках ООН, ШОС, БРІКС та інших міжнародних форматів: постійні члени Ради

Безпеки ООН діяли синхронно з метою просування спільної стратегії на багатьох зовнішньополітичних напрямках.

5. Зростання напруги у Південнокитайському морі. За період з 2015 по 2022 роки періодично зростала напруженість у Південнокитайському морі та питання Тайваню опинилися в центрі китайсько-американської політичної риторики. Крім того, у квітні 2015 року китайський катер берегової охорони обстріляв водою філіппінські риболовецькі судна біля рифу «Скарборо», що викликало дипломатичну кризу й обурення Маніли. У жовтні 2015 року ВМС США здійснили операцію «свободи навігації» (FONOP), коли есмінець «USS Lassen» пройшов у межі 12 морських миль від створених Китаєм штучних островів у районі рифу «Субі» – демонстрація американської позиції щодо міжнародного морського права. Обидва випадки стали важливими маркерами наростання напруженості в регіоні та загострення стратегічного суперництва між двома наддержавами.

У контексті цього дослідження окремо варто додати, що деякі теоретичні аспекти значної частини політичних процесів, пов'язаних із самоутвердженням Китаю на міжнародній арені у XXI столітті, викладені у двох надрукованих працях. Перша – це «The Governance of China» Си Цзиньпіна, яка містить системний виклад ідеологічних засад, стратегічних цілей і зовнішньополітичних пріоритетів КНР. Друга – «The China Dream» Ліу Мінфу, де автор формулює бачення «китайської мрії» як довгострокової мети відродження національної могутності, що передбачає посилення ролі Китаю у світовій політиці та перехід до статусу провідної глобальної держави. Обидві книги відображають ідеологічні рамки та стратегічну логіку, які безпосередньо віддзеркалюють зовнішньополітичний курс Пекіна (Си Цзиньпін, 2014; Лиу 2015).

Одна після перемоги Д. Трампа на президентських виборах у США у 2016 позиція американського політичного керівництва щодо Китаю суттєво змінилась. З 2016 по 2021 рік Трамп неодноразово використовував жорстку риторичку щодо Китаю та його керівництва, що сигналізувало про початок трансформації зовнішньої політики США та формування чіткої лінії протидії Пекіну. Наведемо лише деякі приклади вказаної зовнішньополітичної стратегії.

1. Систематична критика КНР в інформаційному просторі. Під час перебування на посаді президента Трамп назвав торговельні відносини з Китаєм «однією з найбільших крадіжок в історії» та по-

грожував оголосити Китай валютним маніпулятором (ABC Trump, 2017).

2. У межах Національної стратегії безпеки (NSS) 2017–2018 років Китай та росія були офіційно визначені як ключові суперники та загрози національним інтересам США. Документ NSS чітко класифікував Китай і росію як «ревізійні держави, що прагнуть підірвати вплив, добробут і безпеку США» (National security, 2017).

3. Торгівельна війна - тарифна політика США щодо Китаю. Жорстка риторика була підкріплена економічними заходами: з 2018 року розпочалася активна торговельна війна США та Китаю, що включала введення тарифів та інших обмежень. 1 березня 2018 року Трамп оголосив про запровадження тарифів у 25 % на сталь і 10 % на алюміній, що торкнулося Китаю серед інших держав. У квітні 2018 року адміністрація ініціювала тарифи на китайські товари вартістю \$50 млрд із перспективою розширення списку до \$200 млрд. Середні тарифи США на китайські товари зросли до 51 %, охопивши 100 % імпорту. Китай відповів тарифами в середньому до 32 % (Council on Foreign Relations, 2020).

4. Пандемія COVID-19 як фактор ескалації відносин між Китаєм та США. Пандемія COVID-19, яка розпочалася в Китаї, стала причиною посилення критики Пекіна з боку США, що відобразилося як у риторичі, так і в економічному тиску. Трамп та його прихильники неодноразово звинувачували Китай у нездатності стримати поширення вірусу, називаючи його «China plague» (The Guardian, Trump 2020). Як зазначив у своїй книзі «COVID-19: The Great Reset» (Шваб, 2020) К. Шваб, швейцарський економіст, засновник і експрезидент Всесвітнього економічного форуму в Давосі, пандемія радикально змінила міжнародні політико-економічні відносини та стала тригером нової стратегічної парадигми глобального порядку.

Таким чином, послідовні дії адміністрації Дональда Трампа – від риторики до економічних і безпекових кроків – свідчать про системне погіршення відносин між США та Китаєм у 2016–2021 роках. Ця еволюція не була випадковою, а впливала з певної стратегічної логіки, яку в контексті теорії міжнародних відносин можна інтерпретувати крізь призму «наступального реалізму» Джона Міршаймера.

Наступальний реалізм (offensive realism) був концептуально сформульований Джоном Міршаймером у праці *The Tragedy of Great Power Politics* (Міршаймер, 2001). Міршаймер стверджує, що безпе-

ка у світовій політиці є нульовою сумою, тому зростання могутності однієї держави неминуче сприймається іншими як загроза. У цьому контексті жорстка політика США щодо Китаю за президентства Дональда Трампа цілком відповідає логіці наступального реалізму: американське керівництво намагалося стримати зростання Китаю як потенційного гегемона в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Такий підхід до зовнішньої політики США створює важливу базу для розуміння глобальних трансформацій у міжнародній системі.

В контексті вищевказаних геополітичних процесів варто зауважити деякі напрями їх впливу на Україну. У період 2016–2021 років Україна демонструвала помірковану та прагматичну політику у відносинах із Китаєм: з одного боку, підтримуючи торгівельні та інфраструктурні зв'язки, а з іншого – реагуючи на потенційні загрози національній безпеці, зокрема через ситуацію з продажем акцій «Мотор Січ». У 2017 році китайська корпорація «Beijing Skyrizon Aviation» придбала близько 41 % акцій «Мотор Січ», плануючи інвестувати \$250 млн у спільне виробництво двигунів у Чунціні, але транзакція була заблокована правоохоронними органами України з міркувань національної безпеки.

Питання пріоритетів зовнішньої політики Китаю в контексті українсько-китайських відносин більш детально досліджувалися автором у низці наукових статей та публікацій. У цих працях частково досліджені як стратегічні орієнтири та пріоритети зовнішньої політики КНР у глобальному вимірі, так і перспективи розвитку двосторонніх відносин між Україною та Китаєм. Зокрема, увага приділялася економічному та інфраструктурному співробітництву, питанням інвестицій, а також безпековим аспектам двосторонньої взаємодії (Бузаров, 2017; Бузаров, Основні ..., 2018; Бузаров, Ukraine ..., 2018; Бузаров, Боротьба ..., 2018).

Основним пріоритетом зовнішньої політики України у 2015–2021 роках було зміцнення власної обороноздатності. У цьому напрямі значну підтримку надавали Сполучені Штати Америки та партнери по Європейському Союзу та НАТО. Попри складну геополітичну ситуацію та небажання деяких європейських країн вступати у пряму конфронтацію з росією, Україна змогла створити боездатні збройні сили, які в лютому 2022 року дали гідну відсіч агресору.

Американо-китайські відносини після повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Повномасштабне вторгнення росії в

Україну та провал її бліцкригу, спрямованого на захоплення Києва за лічені дні, радикально змінили геополітичні обставини та змусили багато держав переглянути власну зовнішньополітичну поведінку. Збройні сили України продемонстрували високий рівень боєздатності на фронті та спроможність стримувати російську армію. Своєчасна допомога, надана Україні з боку західних союзників, також стала вирішальним чинником, який змінив плани росії та її партнерів. Глобальною відповіддю євроатлантичної спільноти на агресію РФ стали кілька ключових кроків: по-перше, створення формату «Рамштайн» – контактної групи з питань оборони для координації термінової військової допомоги Україні; по-друге, посилення санкційного тиску США та ЄС на росію шляхом персональних та секторальних обмежень; по-третє, системна політика ізоляції РФ від західного світу; і по-четверте, започаткування масштабної роботи з модернізації Збройних сил України за західними стандартами з урахуванням українського бойового досвіду.

80

— Ще однією важливою геополітичною особливістю глобального формату «Рамштайн», створеного для довгострокової підтримки України, стало залучення до нього держав Азійсько-Тихоокеанського регіону. До формату приєдналися чотири країни, які географічно, геополітично та гео економічно пов'язані з регіональним впливом Китаю: Австралія, Нова Зеландія, Південна Корея та Японія. Австралія та Нова Зеландія є учасниками спеціального розвідувального альянсу «Five Eyes» разом із США, Канадою та Великою Британією, тоді як Південна Корея та Японія виступають давніми стратегічними союзниками Сполучених Штатів у Тихоокеанському регіоні. Такий склад учасників формату «Рамштайн» підкреслює його глобальний характер та відображає глобальний контекст геополітичної підтримки України.

Реакція Китаю на повномасштабне вторгнення РФ в Україну була доволі стриманою. У перший рік агресії китайське керівництво висловлювало підтримку територіальної цілісності України (Reuters China, 2022), але вже з початку 2023 року воно почало формально просувати себе як можливого модератора мирного врегулювання. У квітні 2023 року президент Сі Цзіньпін оголосив, що Китай надішле спеціального посланця до України для обговорення можливого «політичного врегулювання» війни як мирного посередника (Voice of America China, 2023).

Паралельно із політичними процесами навколо України на геополітичному рівні Китай продовжував розвивати економічне співробітництво в межах BRICS разом із росією та іншими учасниками, що призвело до розширення вказаної групи у 2022–2023 роках. У серпні 2023 року на саміті BRICS було офіційно оголошено нову фазу розширення: до початкових членів (Бразилія, РФ, Індія, Китай, ПАР) приєдналися Єгипет, Ефіопія, ОАЕ та Іран. Це означало перехід до формату BRICS+ та посилення глобального впливу Китаю як ключового драйвера цього об'єднання (The Guardian, 2022).

Одночасно зростала напруженість у Південнокитайському морі, особливо після візиту Ненсі Пелосі, спікера Палати представників США на Тайвань. Після цього візиту у серпні 2022 року Китай жорстко відреагував та посилив військовий тиск на регіон. Цей візит став одним із ключових факторів ескалації у Південнокитайському морі, оскільки Пелосі відкрито підтримала тайванську владу, чітко сигналізуючи керівництву КНР про готовність США до більш активної підтримки Тайваню (CBS News Pelosi, 2022). Директор ЦРУ Вільям Бьорнс у 2023 році заявив, що керівництво Китаю дало вказівку Народно-визвольній армії бути готовою до можливої операції проти Тайваню до 2027 року, що свідчить про високу ймовірність збройного конфлікту у найближчі роки (Fox News Burns, 2023).

Крім того, після початку повномасштабного вторгнення РФ до України особливо активно Китай посилював свій вплив у пострадянському просторі – візитами Сі Цзіньпіна до Казахстану, що засвідчило зміцнення стратегічного партнерства з Астанною (Reuters Si, 2023).

В загальному геополітичному контексті 2022–2024 років Китай здійснював обережну політику у відносинах з адміністрацією Джо Байдена США, утримуючись від відкритої конфронтації. Зі свого боку, Вашингтон також дотримувався стратегічного паритету, що дозволяло обом сторонам підтримувати консистентний, хоча і напружений діалог. С цього приводу варто погодитися із думкою експертів про те, що адміністрація Байдена прагнула до прагматичного підходу, поєднуючи конкуренцію з Китаєм із дипломатією та економічною співпрацею, відкриваючи можливості щодо реальних вигод і мінімізації конфліктного характеру відносин (Sankoh, 2024). Водночас з історичної точки зору криза, що розвивається, в торгівельно-економічних стосунках між США і Китаєм, яка набула форми торгової війни між двома країнами, може мати важко передбачувані

наслідки як для обох держав, так і для всієї світової економіки. Це обумовлено як масштабами економік США і Китаю (перше і друге місце за ВВП у світі – відповідно до 20,5 і 13,4 трлн. дол. по поточному курсу за оцінкою Міжнародного валютного фонду, так і їх роллю у світовій торгівлі (Zhi, J. і Lyman, V., 2023).

Подальше подіє ще раз підтвердили вищевказану геополітичну на історичну тенденцію. Після переобрання на другий термін Дональд Трамп у 2024 році знову активізувалися американська стратегія стримування Китаю. Наприклад, Білий Дім оголосив про 145 % мита на китайські товари, а також розширив обмеження на високотехнологічні продукти та участь китайських компаній, зокрема «Huawei», в американській реальній економіці. Трамп публічно критикував територіальні претензії Китаю у Південнокитайському морі, що супроводжувалося збільшенням військово-морської присутності США в регіоні та офіційними заявами про нелегітимність штучних островів і розширення морського впливу КНР. Окрім торговельних і військово-стратегічних заходів, адміністрація заклала основу для розширення американського суднобудування через підвищення тарифів на китайські судна, що стало частиною відповіді на домінування Китаю в глобальній логістиці.

82

Фактично, після другого терміну Дональда Трампа зовнішня політика США щодо Китаю трансформувалася в стратегічно скоординоване (зосереджене на економічному роз'єднанні) військово-стримування й поглиблення альянсів проти Китаю. Це логічне продовження й розвиток політики Трампа його першої каденції. Дослідження FPRI (Beckley, 2025) відзначає, що Трамп планував акцентувати економічний decoupling, модернізацію збройних сил та розширення відповідальності союзників у регіоні Індійсько-Тихоокеанського простору як компонент нової стратегії США в Азії.

Таким чином, формування глобальних альянсів у світі під час повномасштабної агресії РФ в Україні яскраво демонструє, що стратегічний баланс сил – як у Європі, так і в усьому світі – пов'язаний між регіональною взаємозалежністю. Учасники формату “Рамштайн” (Японія, Південна Корея, Австралія, Нова Зеландія) підтвердили свою роль ключових союзників США по всьому Індійсько-Тихоокеанському регіону, що синхронно впливає на баланс сил в європейському театрі. Азійські союзники США – Японія, Південна Корея, Австралія та Нова Зеландія – активно долучились до формату

«Рамштайн», узгоджуючи військову підтримку України з політикою стримування РФ та Китаю на міжнародній арені.

У цьому контексті участь Північної Кореї у російській агресії проти України вказує на глобальну координацію вказаних процесів з КНР – без дозволу Пекіна Пхеньян навряд чи здійснив би стрибок до прямої військової підтримки РФ проти України. Північна Корея, що є давнім союзником Китаю і користується його гарантіями безпеки. Значне військове постачання РФ та військові дії Пхеньяна в рамках агресії вказують на обов'язкову згоду вказаної політики КНДР або мовчазну підтримку зі сторони КНР (Atlantic, 2025).

Крім того, у квітні 2025 року президент України Володимир Зеленський заявив про захоплення двох громадян Китаю, які воювали на боці російських військ у Донецькій області. Як підкреслило агентство AP News, це не лише вказує на факт присутності китайських добровольців чи найманців у російських збройних формуваннях, але й відкриває новий етап у публічному визнанні Києвом реальних зв'язків між Пекіном і Москвою в умовах війни (AP News, 2025). Додатково, подальше введення Україною санкцій проти низки китайських компаній, причетних до постачання товарів подвійного призначення чи фінансування російського військово-промислового комплексу, демонструє новий рівень геополітичного протистояння, де Київ відкрито сигналізує про свою готовність називати речі своїми іменами й розширювати дипломатичний тиск на КНР.

Висновки. Аналіз американсько-китайських відносин у контексті російсько-української війни засвідчив, що стратегічна конкуренція між США та КНР залишається однією з ключових визначальних осей глобальної геополітики. Після повернення Дональда Трампа до Білого дому й на тлі російської агресії проти України, можна прогнозувати подальше загострення цього протистояння.

Курс США на економічне та технологічне стримування Китаю з високою ймовірністю набуде більш жорстких форм, включаючи нові тарифні бар'єри, посилення санкційного тиску та обмеження доступу китайських компаній до глобальних ринків високих технологій.

У військово-політичній площині очікується зростання активності США в Індо-Тихоокеанському регіоні, посилення оборонних альянсів із ключовими партнерами (Японія, Південна Корея, Австралія, Нова Зеландія) та можливе зміцнення співпраці в рамках розширеного формату «Рамштайн».

Дії КНР на міжнародній арені, включно з економічною підтримкою РФ, розвитком BRICS+ і балансуванням у відносинах із Вашингтоном, підвищують непередбачуваність розвитку геополітичної ситуації.

Відтак, з урахуванням усіх розглянутих аспектів, висока ймовірність подальшого зростання міжнародної напруженості, поглиблення протистояння між США та Китаєм і, відповідно, зростання ризиків нових точок геополітичної ескалації. Це потребує системного моніторингу динаміки глобального балансу сил і формування гнучких стратегій реагування як для України, так і для її партнерів.

Перспективи подальших наукових досліджень. У контексті подальшого вивчення теми протидії російській агресії необхідно глибше розкрити ключові геополітичні фактори, які впливають на перебіг російсько-української війни. Окрім китайсько-американських відносин, значний вплив має близькосхідний фактор, зокрема роль Ірану, Саудівської Аравії, Ізраїлю та Туреччини, чії дії впливають на енергетичний баланс та військові постачання. Важливим також є вимір загальної ситуації на пострадянському просторі, зокрема трансформації політичних режимів у Центральній Азії та на Південному Кавказі, які прямо або опосередковано впливають на стабільність регіону. Додаткове дослідження цих чинників є необхідним для повного розуміння сучасної геополітичної кон'юнктури та прогнозування її подальшого розвитку.

84

References:

1. ABC News. (2017, April 6). 10 times Trump attacked China and its trade relations with the US. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/10-times-trump-attacked-china-trade-relations-us/story?id=46572567>
2. AP News. (2025, April 9). Russia-Ukraine war: China soldiers in Donetsk captured, Zelensky says. AP News. URL: <https://apnews.com/article/russia-ukraine-war-china-soldiers-donetsk-captured-05a412aba1cfe13b623b2403db5db533>
3. Atlantic Council. (2024, November 20). North Korea is playing a key role in Russia's war against Ukraine. Atlantic Council Ukraine Alert. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/north-korea-is-playing-a-key-role-in-russias-war-against-ukraine/>
4. Beckley, M. et al. (2025, January). "Trump's Second Term: Charting a New Path in Asia." Foreign Policy Research Institute.

5. Bloomberg. (2019, November 21). Kissinger says U.S. and China in foothills of a Cold War. Bloomberg News. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-11-21/kissinger-says-u-s-and-china-in-foothills-of-a-cold-war>

6. Britain's deals with China worth billions: What do they mean? The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/business/2015/oct/24/britains-deals-with-china-billions-what-do-they-mean>

7. Bush W. George [Presidential meeting transcript]. (2001, May). Camp David, National Security Council meeting protocol (George W. Bush). George W. Bush Presidential Library & Museum.

8. Buzarov, A. (2017). Deiaki zovnishnopolitychni oriientyry Kytauu pislia 19-ho Vsekytayskoho zizdu KPK. Synoloh. URL: <https://sinologist.com.ua/buzarov-deyaki-zovnishnopolitychni-oriientyry-kytauu-pislyia-19-go-vsekytayskogo-z-yizdu-kpk/> (in Ukrainian).

9. Buzarov, A. (2018). Borba s korruptsyei v Ukrainy y Kytae: sravnytelnaia kharakterystyka nekotorykh aspektov. Visnyk Politolohii, Sotsiolohii ta Prava, (3), 56–63. URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/193565> (in Ukrainian).

10. Buzarov, A. (2018). Osnovni vektory zovnishnoi polityky Kytauu v 2018 r. Synoloh. URL: <https://sinologist.com.ua/buzarov-osnovni-vektory-zovnishnoi-polityky-kytauu-v-2018-r/> (in Ukrainian).

11. Buzarov, A. (2018). Ukraine and China: Seeking economic opportunity within a framework of risk. Wilson Center. URL: <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/ukraine-and-china-seeking-economic-opportunity-within-framework-risk>

12. Carnegie Endowment for International Peace. (2013, September 9). К итогам визита Си Цзиньпина в Центральную Азию и Казахстан. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2013/09/k-itogam-vizita-si-czinpina-v-centralnuyu-aziyu-kazahstan?lang=ru>

13. CBS News. (2022). China fumes over Pelosi's Taiwan visit, announces military drills to show its wrath. CBS News. URL: <https://www.cbsnews.com/news/china-fumes-over-pelosis-taiwan-visit-announces-military-drills-to-show-its-wrath/>

14. Chatham House. (2024). North Korea and Russia's dangerous partnership: how it emerged and why it matters. Ще не опубліковано. URL: <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2024-12/2024-12-04-north-korea-russia-dangerous-partnership-howell.pdf>

15. Council on Foreign Relations. (n.d.). Trump's foreign policy moments. Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/timeline/trumps-foreign-policy-moments>

16. Deyermond, R. (2013). Assessing the reset: successes and failures in the Obama administration's Russia policy, 2009-2012. *European Security*, 22(4), 500-523. DOI: <https://doi.org/10.1080/09662839.2013.777704>

17. Dudko, I.D., & Pohorielova, I. S. (2023). Respublika Koreia v heopolitychnykh vymirakh rosiisko-ukrainskoi viiny: ofitsiyni politychnyi dyskurs. *Skhidnyi svit*, (3 (120)), 91-114. DOI: <https://doi.org/10.15407/orientw2023.03.091> (in Ukrainian).

18. European Council on Foreign Relations. (2023). Alone Together: How the War in Ukraine Shapes the Russia-Iran Relationship. ECFR. URL: <https://ecfr.eu/publication/alone-together-how-the-war-in-ukraine-shapes-the-russia-iran-relationship/>

19. Ferguson, N. (2008). *The Ascent of Money: A Financial History of the World*. Penguin Press.

86

—

20. Fox News. (2023, February 3). China's Xi ordered military to be ready for Taiwan invasion by 2027, CIA director Burns says. Fox News. URL: <https://www.foxnews.com/world/china-xi-ordered-military-ready-taiwan-invasion-2027-cia-director-burns-says>

21. International Monetary Fund. (2015). *World Economic Outlook: The Global Impact of Russia–Ukraine Conflict*. IMF.

22. Kaplan, M. A. (1957). *System and Process in International Politics*. Columbia University Press.

23. Kennedy, S. (2024). *U.S.-China relations in 2024: Managing competition without conflict*. Center for Strategic and International Studies. URL: <https://www.csis.org/analysis/us-china-relations-2024-managing-competition-without-conflict>

24. Kissinger, H. (2012). *On China*. Penguin Press.

25. Lindley, D. (2022, August 1). *Assessing China's Motives: How the Belt and Road Initiative Threatens U.S. Interests*. Journal of Indo-Pacific Affairs, Air University Press

26. Liu, M. (2015). *The China Dream: Great Power Thinking and Strategic Posture in the Post-American Era*. CN Times Books.

27. McFaul, M. (2018). *From Cold War to Hot Peace: An American Ambassador to Putin's Russia*. Houghton Mifflin Harcourt.

28. Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of great power politics*. New York: W. W. Norton & Company.

29. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen (NISD). (2022). Iran ta Rosiia: stratehichne partnerstvo (Analiz). Kyiv. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/iran-ta-rosiya-stratehichne-partnerstvo> (in Ukrainian).

30. Paal, D. H., & Trenin, D. (2013, March 18). Why Xi is going to Moscow first. Carnegie Endowment for International Peace. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2013/03/why-xi-is-going-to-moscow-first?lang=en>

31. Reuters. (2022, February 25). China says it respects Ukraine's sovereignty, Russia's security concerns. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/china-says-it-respects-ukraines-sovereignty-russias-security-concerns-2022-02-25/>

32. Reuters. (2023, August 24). Brics to more than double with admission of six new countries. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/business/2023/aug/24/five-brics-nations-announce-admission-of-six-new-countries-to-bloc>

33. Reuters. (2023, May 17). China's Xi pledges deeper Kazakh ties, times of prosperity & adversity. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/chinas-xi-pledges-deeper-kazakh-ties-times-prosperity-adversity-2023-05-17/>

34. Rutland, P. (2014). The Impact of Sanctions on Russia. *Russian Analytical Digest*, (157).

35. Sankoh, S. (2024). Overview of U.S. Foreign Policy towards China and Uncertainty under Donald Trump and Joe Biden Administrations. *Open Journal of Political Science*, 14(4), 720–730. DOI: <https://doi.org/10.4236/ojps.2024.144038>

36. Savchenko, M. V., Tsybuliak, D. S., & Shemchuk, A. V. (2023). Torhovelna viina mizh SShA ta Kytaiem: masshtaby ta naslidky dlia svi-tovoi ekonomiky. *Aktualni problemy ekonomiky*, (7 265), 76–87. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2023-1-265-76-87> (in Ukrainian).

37. Schwab, K., & Malleret, T. (2020). *COVID-19: The Great Reset*. Geneva: Forum Publishing.

38. Symonov, M. A. (2024). Retrospektyvnyi analiz transformatsii politychnykh vidnosyn KNR i SShA. *Politologichnyi visnyk*, 93, 319–329. DOI: <https://doi.org/10.17721/2415-881X.2024.93.319-329> (in Ukrainian).

39. The Guardian. (2020) Trump attacks China at UN, blaming it for 'unleashing' Covid-19 on world. URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/sep/22/trump-china-xi-beijing-united-nations>

40. The White House. (2010, June 24). U.S.-Russia relations: "Reset" fact sheet. Obama White House Archives. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/us-russia-relations-reset-fact-sheet>

41. The White House. (2017, December). National Security Strategy of the United States of America. URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>

42. VOA News. (2023, April 26). Why China is trying to mediate in Russia's war with Ukraine. Voice of America. URL: <https://www.voanews.com/a/why-china-is-trying-to-mediate-in-russia-s-war-with-ukraine/7070387.html>

43. Waller, J. G., Wishnick, E., Sparling, M., & Connell, M. (2025). The Evolving Russia-Iran Relationship: Political, Military, and Economic Dimensions. CNA Corporation. URL: <https://www.cna.org/reports/2025/01/The-Evolving-Russia-Iran-Relationship.pdf>

88

—

44. Waltz, K. N. (1979). Theory of International Politics. Addison-Wesley.

45. World Economic Forum. (2017, January 17). China's Xi Jinping defends globalization from the Davos stage. URL: <https://www.weforum.org/stories/2017/01/chinas-xi-jinping-defends-globalization-from-the-davos-stage>

46. Xi, J. (2014). The Governance of China. Foreign Languages Press.

47. Yergin, D. (2020). The New Map: Energy, Climate, and the Clash of Nations (p. 127). Penguin Press.

48. Zatokovenko M. (2025). Faktor KNDR u rosiisko-ukrainskii viini. (Travnevi studii, DonNU). URL: <https://jts.donnu.edu.ua/article/view/17766> (in Ukrainian).

49. Zhi, J. i Lymar, V. 2023. Міжнародні економічні відносини Китаю та США в контексті боротьби за глобальне лідерство. Економіка і організація управління. (Сер 2023), 76-85. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.2.7>.